

Бел-чырвона-белы

Сяржук Сокалаў-Воюш

Нацыянальных колераў не выбіраюць. Іх дае гісторыя. Якая б улада ні была ў Беларусі, якія б падзеі ні адбываліся на нашых абшарах, асноўнымі колерамі народных вышывак былі й застаюцца спалучэнні *белага й чырвонага*.

Цікава, што й літаратура, незалежна ад палітычнай ці нацыянальнай арыентацыі яе стваральнікаў, поўніцца *бела-чырвонымі* спалучэннямі:

„*Чырвоная* вясна павяла рашучы наступ. *Белая* зіма здае свае пазыцыі“ — Крапіва; „*Ішоў чырвоны* ранак па *свеце* за акном“ — Куляшоў; „*У светлай* залі за *чырвоны* стол“ — Аўрамчык. „*Бела-чырвона-белае* цела і кроў, гэта яно, адвечнае: вера, надзея, любоў“, — сьпявае Андрэй Савельеў-Рымкевіч і працягвае гэтую колеравую лінію: хлеб і віно.

Кляўдыюш Дуж-Душэўскі, які на пачатку ХХ стагоддзья прапанаваў *бел-чырвона-белы* сыяг у якасці дзяржаўнага, меў на тое ўсе падставы. Тады ж Макар Краўцоў напісаў тэкст гімну і ўпершыню ўжыў у ім скарочаную першую частку словазлучэння. „Штандар наш *бел-чырвона-белы*“, а ня *бела-чырвона-белы*, як таго патрабавалі б законы мовы. Гэтак і прыжылося.

Блат

Сяржук Сокалаў-Воюш

Слова *блат* у слоўніках пачатку стагоддзья няма. Гэта зусім не азначае, што зьява адсутнічала. Яна была, але тычылася іншых, чымся цяпер, сфэраў жыцця і абазначалася іншым словам: пратэкцыя. Побач з пратэкцыяй існаваў і *блат*, але тычыўся ён справаў цёмных, зладзейскіх і рабунковых, а таму існаваў толькі ў крымінальным жаргоне.

Мова заўсёды чуйна рэагуе на ўзровень жыцця і культуры. Атрымаць начальніцкую пасаду на прадуктовай базе ў савецкі час можна было толькі паводле пратэкцыі, іншую працу на той самай базе — па знаёмстве, а вось дастаць дэфіцытны тавар з базы — вылучна па *блату*.

Блат ува ўмовах адміністрацыйнай сыстэмы быў, так бы мовіць, змазкай сацыяльнага мэханізму. Не на начальніках, не на партыйных босах, а на нефармальных сувязях трымаўся падмурак гэтай зьявы. *Блат* непарыўна звязаны са словамі „дастаць“ і „дэфіцыт“. Менавіта па *блату* даставалі лепшыя прадукты, лекі, мэблю, часам кватэры й машыны, а таксама пуцёўкі, модную вопратку і нават кніжкі.

Першакрыніцай слова *блат* маглі быць некалькі моваў. Польскае *блат* абазначае чалавека, які нешта хавае, і польскае ж *блат* у крымінальным жаргоне мае значэнне „хабар“.

У габрэйска-нямецкай *блат* — згодны альбо ўведзены ў таямніцу.

Нямецкае *блат* — папяровыя грошы.

Ад слова *блат* паходзіць і выраз *блатная мова*, а таксама *блатныя песьні* — песьні крымінальнікаў ці *блатных*. У сваю чаргу самі *блатныя* — элэмент, сацыяльна блізкі савецкай люмпэнскай уладзе.

Яшчэ адно значэнне выразу „*блатныя песьні*“ — нецэнзурныя песьні

вуліцы. У адной зь іх ваяка выпраўляецца на вайну і бярэ з сабой торбу сала, якая і робіцца ягоным асноўным клопатам. Вынік гэтага ваярства досыць сумны:

А затым я ў шпіталь папаў,
На спружынным я ложку ляжаў,
Там з мяне абутак зьнялі,
Торбу з салам адабралі,
Ой, браткі, нашто ж я яе браў!

Блін

Антаніна Хатэнка

Блін. Ці ня ўсім беларусам адразу згадалася: „Прапахлая *блінамі* раніца сонцам коціцца ў хату“. І *бліны*, як тое Сонца, узыходзяць на стол урачыста і велічна.

Бліны са скваркамі, з вачастай яечняй, з грыбной поліўкай, са сьмятанай, з сочывам альбо мёдам. *Бліны* масьленічныя, велікодныя, дзядоўскія і будзённыя, што надавалі дням сьвяточнасьць. І *калядныя бліны ладныя*.

Здаецца, мы вырасьлі на *блінох*, як тыя *блінцы* на дражджах. Здаецца, нашыя пульхныя *блінцы* і тонкія, як лісьціны, названыя ў народзе „божымі анучкамі“, насамрэч прыцягваюць да Беларусі шчодрое сонца, сьвятло й цяпло.

А хто ж забудзецца пра слодыч і жар *блінцоў* з Коласавае „Новае зямлі“, якія смакуюць дзядзька Антось і гурт малечы.

А якія шыкоўныя *бліны* пяклі багі на Парнасе, зь якім гонарам падавала іх на стол цудная Геба!

Далібог, варта *разьбіцца ў блін*, каб усмакавацца беларускімі *блінамі*. Уганараваныя ды аблашчаныя ўсенароднай любоўю, *блінцы* вяршаць разам з намі ды вялікім сонцам вечны кругазварот жыцця. Гадуюць, мацуюць і жывяць Яе Вялікасьць Нацыю.

З *блінцамі* лягчэй адольваюцца памінаньне і скруха. *Блінцом* найперш частуюць дух продка, а затым каштуюць самі.

Таму й кажуць спрадаўна — *першы блін сабаку*, бо першы прапануецца роду, дзядам. Узяў сабе — засядзе ў горле.

Як позіркам кінуць у мінуласьць ды прышласьць, дык з *блінамі* перажываюцца і згуба, і адчай.

БНР

Сяргей Навумчык

Абрэвіатура *БНР* ня толькі пазначае палітычную рэальнасьць, але й мае духоўную праекцыю. Новая незалежная беларуская краіна была названая за прыкладам паўднёвых суседзяў, украінцаў, якія ў лістападзе 1917 году ўтварылі Ўкраінскую Народную Рэспубліку. Менавіта Ўкраіна першай і прызнала *БНР* як сувэрэнную дзяржаву, і менавіта ўкраінцы найбольш спрыялі беларускаму незалежніцкаму ўраду.

Пасьля вымушанай эміграцыі кіраўнікоў Рады *Беларускай Народнай Рэс-*